התכלת פרק רביעי מנחות מג.

כן ארכעים יום. מתיעוק כן ארכעים ה[1]. ל"א שעברו מ' יום משיגאו מגוף האדם [2](נתקלקל): **ונפרד חוותא.** נתקלקל המרלה פסולה דקלא אילן הוא: **ממילא ארכסא.** שאור קשה: **וסימניך.** איזה שיטוי כשר ואיזה שיטוי פסול שיטוי שקר המשנה דברו לרעה הכל יודעין שרע הוא [3][שיטוי אמת המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא]: **מאי אין לה בדיקה דקאמר נמי אטעימה.** אין אדם יכול לבדוק הלמר אם לשם תכלת נלבע אם לטעימה לשם ניסיון ואמרו לעיל [מב:] דטעימה פסולה. ל"א אטעימה וה"ק אין בודקין יורה של תכלת בטעימה שלא יפסל כל היורה אלא שקיל בביעתא כדמפרש לעיל [שם]: **מר.** שם חכם: **ממשני.** שם מקום: **לאו פלגא הוא.** דהא איפרד חוותא כדרב יצחק ולאו קלא אילן דהא איפרד למעליותא כדר"א [4]: **שמועתא.** דרב יצחק ודרב [5] אדא אהדדי איתמר דבדקינן ולא פליגי אלא היכא דבדקנא כו' [6] והא דרב אדא מוספת על דרב יצחק ומפרש לותה: **דייק וזכין.** מן המומחה: **כחומרי מפנייהם.** לעיל דקתני טעימה פסולה אלכך בעי מומחה: **מן העובד כוכבים.** אם תגר הוא כשרה אלא מרע נפשיה חזכין לה מישראל וכשרה: **פסולה.** דשמא הוא לבעה ואלא לשמה נעשית: **ואע"פ שאמרו לו.** אפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו: **מאי טעמא.** אין מוכרין [7] מצויאת לעובד כוכבים: **משום זונה.** דלמא הוא ליה זונה ישראלית וסבורה יא[8] ישראל הוא ותבעל ליה [9] ועברין משום לא תתחתן בם (דברים ז). ל"א משום זונה עובדת כוכבים דלמא יהיב לה הוא עובד כוכבים [10] ואמרה מי ישראל [11] נתנה לי ואתי למחדייה: **שמא יפלוה.** ישראל עם העובד כוכבים זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו לילית ויהרגוו: **רב יהודה רמי ליה פכילתא לפורזימא דאינשי ביתיה.** היה מטיל לילית לנגד שמתכסה בו אשתו: **ומברך על לפרא.** ועוד עושה דבר זה כשתתעטף בטליתו בכל בוקר ובוקר היה מברך: **מדרמי.** תכילתא לכסות אשתו קסבר נשים חייבות בה אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא דלאו הזמן גרמא היא דזמנה בין ביום ובין בלילה דאי זמן גרמא נשים פטורות: **אם כן דלילה [12] זמנה אמאי מברך.** [13] (מ) אלא פעם ראשון כשתתעטף [14] כשהיתה תדשה ה"ל לברך הא מכאן ואילך [15] [16]יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיקו: **ולא הוה שרי לה** [17] **כל יומא.** אלא בלילה והלכך לא מברך אלא בשפרא ולעולם כרבי: **ומאי שנא מלפרא.** [18] לברך כשהוא עומד ומתעטף בה בשמירת קודם היום [19] לגרליסיה: **ומשני כי משני מכסות לילה לכסות יום.** [20א] שני טליתות מצויאלות היו [20ב] אחת ליום ואחת בלילה (ג): **שהזמן גרמא היא.** דלילה לר"ש לאו זמן לילית והוי יום זמנה: **כסנים לישראלי כלאים לגבייהו.** אבנט דכתיב ביה (שמות לט) שש ותכלת: **לכסות סומא** (ג). דתיב: **ורבנן.** דאית להו לילה זמן לילית והוא מצות [עשה] שלא הזמן גרמא ונשים חייבות: **תורה** [21] נעי עיבוד [22ב] ושמא הכא בשאר ספרים איירי ונראה לפרש תפילין יש להם בדיקה בחסירות ויתירות ואפ"ה אין ניקמין [22ג] שבגאלי לסותרן אבל לעיבוד לשמה לא חיישינן שהכל בקיאין בו והא דתניא בהמולאת תפילין (עירובין דף לא.) [23] הלוקח תפילין [24] מן השוק בודקה אחת אחת בדיעבד אייבי [25] (ולפי' הקונטרס גראה לי לפרש בדיעבד לא חיישינן) והכי תניא בתוספתא דמסכת ע"ז אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה ואם לקח ממי שאינו מומחה ומצא בידו שנים או שלשה למדים בודק ממנו תפילין אחד של יד או של ראש בשמיד הראשון וכן שני וכן שלישי והא דתנן (שם דף לה.) המולאה תפילין מכשיר זוג זוג אע"פ שלא בדקן התם משום ספק דתפילין לא חיישינן א"נ מולאה שאני דרוש מצוין אבל תפילין מומחין הן ובמכילתא איתא נאמר כאן ימימה ונאמר להלן (ויקרא כה) ימים תהיה גאולתו מה להלן י"ב חדש אף כאן מגיד שצריך לבדוק תפילין [26] אחת לי"ב חדש דברי ר"ה ר"ש אומרים אין צריך בדיקה [27] שמאי אומר אלו תפילין של אבי אימא ופרק המולאה תפילין ירושלמי נמי תניא תפילין צריך [בדיקה] אחת לי"ב חדש דברי רבי רשב"ג אומר אין צריך וכל הני דמצרכי בדיקה פכירא להו בחזקה [28] תפילין הכתוב מדבר ולא קי"ל הכי מיהו בשמועתא רבה איכא שמצריך לבדקן פעמיים בשנה והני בדיקות לא הוו משום ספיקות ויתירות אלא שמא בלו ונתקלקלו ובמזוזה אשכחן [29] בדיקה דאמרינן בפ' יומא (דף יא.) שנבדקת פעמיים בשנה ויש לחלק:

בן ארבעים. פירשתי פרק האשה נגדה (דף סג.): **מאי** אין לה בדיקה נמי דקאמר אטעימה. ובדיקה דרב יצחק ורב [30] אדא אהני בלוקח מן המומחה שיודע לטעימה [31] פסולה [32] אבל לא ידע מקלא אילן לאיזה גופיה לא ידע: **ור"ש פוטר בנשים.** אף על גב דאמרינן ברכות (דף כ:) גבי קידוש בנשים חייבות דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה חסור ושמור בדבור אחד נאמרו ואמרינן נמי במכילתין ובירושלמי דגדליים ולא תלבש בדיבור אחד נאמרו לאו מילתא היא דהתם לא איתמר בדבור אחד אלא לאשמועינן הא אבל הכא איתמר כי היכי דלא [33] ניסתרו אהדדי והכי נמי אין להקשות לדידהו כי היכי דמרגיגן (פסחים מג:) גבי אמילת מלה [34] דהתם שאני דכתיבי בחד קרא [35]:

ורבי

בן ארבעים יום ותרי לה בגוייהו מאורתא ועד [36] לצפרא איפרד חזותיה פסולה לא איפרד חזותיה כשרה ורב [37] אדא קמיה דרבא משמיה דרב עוירא אמר מייתי [38] חמירא ארכסא דשעורי ואפיא לה בגוויה אישתנאי למעליותא בשרה לגריעותא פסולה וסימניך שינוי שקר שינוי אמת מאי אין לה בדיקה נמי דקאמר אטעימה מר ממשכי אייתי תכלתא בשני רב אחאי בדקוה בדרב יצחק בריה דרב יהודה ואיפרד חזותיה בדרב [39] אדא ואישתנאי למעליותא סבר למיפסלה אמר להו רב אחאי אלא הא לא תכילתא היא ולא קלא אילן היא אלא שמע מינה שמועתא אהדדי איתמר היכא דבדקנא בדרב יצחק בריה דרב יהודה לא איפרד חזותיה כשרה איפרד חזותיה בדקינן לה בדרב [40] אדא בחמירא ארכסא אישתני למעליותא כשרה לגריעותא פסולה שלחו מתם [41] שמועתא אהדדי איתמר רבי מני דייק וזבין כחומרי מתניתא א"ל ההוא סבא הכי עבוד קמאי דקמך ואצלה עיסקייהו ת"ר [42] הלוקח טלית מצוייצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה מן העובד כוכבים מן התגר כשרה מן ההריוט פסולה ואע"פ שאמרו אין אדם [43] רשאי למכור טלית מצוייצת לעובד כוכבים עד שיתיר ציציותיה מאי טעמא הכא תרגימו משום זונה רב יהודה אמר שמא יתלוה עמו בדרך [44] ויהרגנו רב יהודה [45] רמי תכילתא [46] לפרזומא דאינשי ביתיה ומברך [47] כל צפרא להתעטף בציצית מדרמי קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא אמאי מברך כל צפרא וצפרא כרבי [48] דתניא תפילין כל זמן [49] שמניחן מברך עליהן דברי רבי אי הכי כל שעתא נמי רב יהודה אינש צניעא הוה ולא שרי ליה לגלימיה כוליה יומא ומאי שנא מצפרא כי משני מכסות לילה לכסות יום ת"ר [50] הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים גרים נשים ועבדים ר"ש [51] פוטר בנשים מפני [52] שמצות עשה שהזמן גרמא הוא [53] וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אמר מר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים פשיטא דאי כהנים לוים וישראלים פטירי מאן לחייב כהנים איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וכתיב [54] לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו גדילים תעשה לך מאן דלא אישתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמיחייב בציצית הני כהנים הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו לא ליחייבו קמ"ל [55] נהי דאישתרי בעידן עבודה בלא [56] עידן עבודה לא אישתרי ר"ש פוטר בנשים מאי טעמא דר"ש [57] דתניא [1] וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר [2] אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה [3] מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני [4] כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים ורבנן האי

אמאי מברך מצפרא (וחו לא): רב יהודה אינש צניעא הוה. מאחר שהיה מתעטף טליתו לא היה מסירה ממנו כל היום ולא הוצרך לברך אלא פעם אחת: ומאי שנא דבצפרא מברך לוברך עלה בלילה קודם היום משעה שהיה עומד לשנות ולא יהא צריך לברך בשחרית: כי משני מכסות לילה לכסות יום. היה לומר טלית אחרת פחותה ממנה היה לו שהיה שונה בה קודם היום ובשחרית כשהיה יוצא בין אנשים היה לובש הפרזומא ואז היה מברך עליה: ורבנן דפליגי עליה דר' דאמרי אינו

ז) הוא שינוי אמת המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא: ז) כדרב אדא: אלא ש"מ מדבהאי נסיון הוא תכלת ובהאי קלא אילן: שמועתא: ח) דרב אדא: ט) כרי דהא דרב אדא: י) מוכרין טליתו: יא) ומבורה דישראל: יב) ליה ועברה: יג) עובד כוכבים לזונה עוברת כוכבים הטליתו: יד) ישראל פלוני: טו) דלילה נמי: טז) כשנתעטף בה: יח) ואילך כחד: יט) מצפרא ליברך: כ) היום הס"ד ואח"כ מה"ד כי משני מכסות: כא) יום דשני: כב) עיבוד לשטח ואפ"ה נקוחים: כג) ניקחין. לפי שיש טורח לנתק [הפרשיות] ולחזור ולהקור ואתי למסמך ולא בדיק ושמא אינם מדוקדקות בחסירות ויתירות אבל ספרים ומזוזות אין בהן טורח לבודקן ולא סמך עליהו ובודקן. מהר"ם: כד) ורב אדא: כה) פסולה ס"א ובדיקה משום תששא דקלא אילן:

מסורת הש"ס

א) [פוסה יא.], ב) [שם מו.], ג) [מולין כ:], ד) [ע' תוס' מרכות יד: ד"ה דאמר], ה) [קדושין כט. וש"נ], ו) [ע' תוס' לעיל מא. בתוך ד"ה מכלתן], ז) שבת מז: זבחים יח:, ח) [ע"ק מ"ו], ט) וכן כתב פרש"י נרי"ף. י) כל בפרק פסח. י"ק, כ) מיומא. י"ק, ל) [וסי' לי יעבר"ן], מ) כעי עבוד לשמה ושמא מפרש דהכא בשאר ספרים אירי דאיתקן הוא ונראה. י"ק, נ) [וסס ועי"ש לדעת הסי לפניהו], ס) תפילין מתי שאינו מומחה מי' הוס כדיעבד לחיי ולפי' הקונטרס נמי יש לפרש דבדיעבד מי כל"ל. י"ק, ע) רש"ק מ"ג, פ) פסס אחת. י"ק, צ) ע' הגיהות הרב אלפס ובתו"ס הלכות קטנות. ק) [בס"ה: בחזקה], ר) נמי בדיקה. י"ק, ש) ידע מקלא אילן אבל איזו גופיה ונו' רש"א אבל מקלא אילן לא לאיזו גו' ומיהוק מינות לא ידע קמייתא ובס"ד נוהם כגרסתא שלפניו. י"ק, ת) נתמרי. י"ק, א) [וע' תוס' פסחים מג: מה"ד הכי"ל ובמה שלאיתמי שם על לידון].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ל"ר דלילה וכו' אמאי מברך הא א"צ לברך אלא פעם: (ב) ד"ה ומשני כי וכו' ואתמה בלילה דלילה לר"ש כל"ל והכ"ל: (ג) ד"ה כסות סומא אמור בחיב:

גליון הש"ס

גמ' לפרזומא דאינשי ביתיה. עין תוס' ד"ה ריש סוטה ד"ה ר"ל: תד"ה ר"ש ובו' דחתם שאני רבתיבי בחד קרא. עי' יומות דף ד ע"ש תד"ה דמקיר:

מוסף רש"י

רמא הבלתא. הכיל לילית לפרזומא דאינשי ביתיה. לטלית אשתו דקסבר לילה זמן לילית היא, ולאיתם אתו (מנחות כט) פרט לכסות סומא, אבל כסות לילה חייב והיא מלות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות (סוכה יא.). תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן, ואפילו מוקן ומניחן מאה פעמים ביום (סוכה מז.). הכל חייבין בציצית. לאתוי קטן דיודע להתעטף (חולין ב.). שהזמן גרמא. שהזמן גרמא לה שתגא (קידושין כט.). הואיל ואישתרי כלאים לבייהו. בעיקן עטיה, לאמנגו של כלאים היה דכתיב (שמות כט) ואת לאמנגו שש מאזר ומדמם מיתמא תכלת ארגמן (ערכין ג.). פרט לכסות לילה. עלות השחיר לכסות לילה פטורה מן הציצים (מנחות יח.). אשר תכסה בה. דיבוא דקנה הוא שישנה בראיה אצל אחרים. וקרבן מיה ולאיתם לאחרים ביום, ולא אמי אשר תכסה ומשיק ולאיתם שאינה בראיה. ולא מרבינן לה מאשר תכסה קא עקרת ליה ולאיתם (שבת כזב.).

שיטה מקובצת

א) צפרא אי איפרד: ב) ורב אדא: ג) [בדרב אדא ואישתני: ד) בדרב אדא: ה) ארבעים יום ל"א שעברו עליהם מ"]

עין משפט נר מצוה

סה א ב מי' פ"ג מהל' ציצית סו ג מי' פ"ג מהל' ציצית הל' ז טוש"ע א"ח סימן כ סעיף ל:
סז ד ה מי' שם פ"ג הלכה ט [ש"ע א"ח סימן כ סעיף ב]:
סח ו מי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ח ופ"ב ממנו עשין מו טוש"ע א"ח סימן ח סעיף טו:
סט ז מי' פ"ד מהלכות תפילין הל' ז ממנו עשין נב טוש"ע א"ח סי' סה סעיף יב:
ע ח מי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ח ופ"ד מהלכות תפילין ומזוזה ומגילה עשין מו טוש"ע א"ח סי' ח סעיף ב:
עא ט מי' פ"ח מהל' כלי המקדש הלכה יא ופ"י מהלכות כלאים הל' לג:
עב י מי' פרק ג' מהל' ציצית הל' ז טוש"ע א"ח סי' יז סעיף ח:
עג כ מי' שם טוש"ע שם [ופי' יח סעיף ח]:

תורה אור השלם

1. לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו:
דברים כב יא
2. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:
במדבר טו לט
3. גְּדלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: דברים כב יב

רבינו גרשום

איפרד חזותא. אם נפסל מראהו: ארכסא קשה שהחמירן ביותר: שינוי שקר. היינו לגריעותא ופסול: ושינוי אמת. היינו למעליותא וכשרה: אטעימה קאמר. כלומר כיון דצבעי נמי לשום שמיטה משום הכי אין לה בדיקה ראין אדם יכול להבחין אם נצבעה לשום שמיטה או לשם תכלת לציצית: ממשכי. שם מקום: הא לא תכלתא היא. דאיפרד חזותא ולא קלא אילן דאישתני למעליותא: דאיק ובין כחומר' סתניתא. דלא שבין תכלת אלא מן המומחה שנצבע לשם תכלת ובריק לה בתחילה: מן העובד כוכבים מן התגר. אם לקחה מעובד כוכבים תגר כשרה דישראל יהביה ניהליה לובני: מן העובד כוכבים הדיוט פסול. דליבא למימר דישראל היא דלהדיוט לא יהיב אינש מידי לובני אלא עשאה להטעות עצמו: הכא תרגימו משום זונה. שמא עובד כוכבים היה נותן לה אותו טלית באתנה ותוציא לעז על שום בר ישראל ותאמר פלוני נתן לה טליתו מצוייצת בשכר ומשום הכי אין ישראל לסכור: שמא. יתעטף בו העובד כוכבים ויראהו ישראל ויחשוב שהחדי הוא ויבא להתלות עמו בדרך ויהרגנו העובד כוכבים. ואעפ"כ מן העובד כוכבים מן התגר כשרה: לפרזומא דאינשי ביתיה. לבגד שאשתו מתכסה בו והוא נמי היה מתעטף בה: מדרמי. לבגד אשתו קסבר ציצית לאו זמן גרמא דסבר דלילה נמי זמן גרמא ושליחה חייבות ושליחה חייבת ומאחר דלאו זמן גרמא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com